

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313300 Estudis Territorials i de la Població	OT	0	2

Professor de contacte

Nom: Antonio Miguel Solana Solana

Correu electrònic: AntonioMiguel.Solana@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No n'hi ha

Objectius

L'objectiu d'aquest mòdul és estudiar la temàtica de la migració de la població, des d'una òptica social i demogràfica. Els aspectes que es treballaran seran tres: a) Aproximacions teòriques a l'estudi de la migració i mobilitat de la població; b) Fonts d'informació i principals indicadors sociodemogràfics utilitzats en l'estudi de la migració; c) Elements de reflexió sobre el sistema migratori internacional i la incidència dels fluxos migratoris internacionals a Espanya/Catalunya. Es posarà l'èmfasi en l'estudi dels aspectes més rellevants sobre la dinàmica i les característiques de la població estrangera a Espanya.

Competències

- Analitzar i interpretar la interrelació entre les dinàmiques demogràfiques i transformacions territorials històriques i recents.
- Aplicar críticament els conceptes i plantejaments teòrics més avançats a l'estudi de l'ordenació del territori i la població.
- Aplicar les diferents metodologies d'anàlisi geogràfica i demogràfica a diferents escales territorials i grandàries de població.
- Emprar la llengua anglesa en diferents formats i contextos.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
- Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Valorar la incidència del marc legislatiu, econòmic, polític i social en les dinàmiques demogràfiques i territorials.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar mètodes d'anàlisi demogràfica a la migració.
2. Descriure els conceptes clau i els principals plantejaments teòrics relacionats amb la migració.
3. Emprar la llengua anglesa en diferents formats i contextos.
4. Examinar les relacions a llarg termini entre creixement econòmic, moviments migratoris i creixement demogràfic.
5. Identificar les fonts d'informació específiques sobre migració i aplicar-les a diferents escales territorials.

6. Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats.
7. Reconèixer la interrelació entre sistema politicojurídic i sistema demogràfic.
8. Tenir coneixements que aportin la base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament o l'aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.

Continguts

1. Reflexions conceptuals sobre la migració. Classificació i tipologies.
2. Aproximació a les principals propostes teòriques sobre migració
3. Dinàmica de la migració internacional
4. Dinàmica de la migració internacional a Espanya: causes i característiques
5. Dinàmica de la migració internacional a Espanya: polítiques i integració
6. La construcció dels sistemes d'informació sobre migració i estrangeria a Espanya. Fonts d'informació estadística sobre la migració.
7. Càlcul d'indicadors (mesures directes i indirectes). Exercicis
8. Pràctica sobre els indicadors
9. Sessions metodològiques: 2 seminaris sobre "Dinàmica de la migració internacional a Espanya" (títols i conferencians encara per determinar)

Metodologia

1. Classes teòriques

El professorat realitzarà una exposició dels principals conceptes i propostes teòriques en cada unitat d'estudi, així mateix s'explicaran casos concrets que exemplifiquin els diferents conceptes estudiats. Es pretén fomentar el debat/discussió sobre els temes tractats. Es treballaran els principals conceptes de les lectures obligatòries.

2. Classes de problemes (Pràctiques de càlcul i anàlisi demogràfica de la migració)

3. Treball de curs (realització d'un estat de la qüestió sobre una temàtica relacionada amb la migració)

4. Tutories

El procés d'aprenentatge i adquisició de competències serà supervisat pel professor a través de tutories individuals i/o de grup. El professorat de l'assignatura estarà a disposició dels alumnes per a resoldre els dubtes i seguir l'evolució de l'esmentat procés d'aprenentatge i adquisició de competències de l'alumnat.

Tota la informació gràfica utilitzada pel professor en les classes teòriques i els seminaris així com els diferents materials elaborats pels estudiants estaran disponibles al Campus Virtual. A més el campus virtual serà l'espai que vehicularà la informació relacionada amb l'organització de l'assignatura.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	20	0,8	2, 3, 4, 6, 7, 8
Treball de curs (realització d'un estat de la qüestió sobre migracions)	70	2,8	2, 3, 4, 6, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Pràctiques de càlcul d'indicadors demogràfics	30	1,2	1, 5, 6

Avaluació

a) **Pràctiques de càlcul.** S'haurà d'escollir una província espanyola i calcular tota una sèrie d'indicadors migratoris tant pel conjunt de la població, la població de nacionalitat espanyola i la població estrangera. Els indicadors s'han d'acompanyar d'un informe sintètic (2 fulls màxim) en què s'analitzi la dinàmica migratòria de la província escollida (30% de la nota final)

b) **Treball (estat de la qüestió).** L'objectiu és elaborar un estat de la qüestió sobre una temàtica relacionada amb la migració. Extensió màxima: 15 pàgines (DIN A-4, 30 línies de 60 espais). S'haurà d'incloure un resum de 150 paraules en català, castellà i anglès i entre tres i cinc mots clau en les tres llengües citades. La citació de la bibliografia i les referències bibliogràfiques seguiran el model establert a Documents d'Anàlisi Geogràfica (<http://dag.revista.uab.es/>) (50% de la nota final).

Lectura recomanada: Quivy, R.; Van Campenhoudt, L.V. (1995), Manual de Recerca en Ciències Socials, Barcelona, Herder (existeixen versions en francès i en castellà publicades per diverses editorials)

Data d'entrega d'un primer esborrany: encara per determinar

Data d'entrega definitiva (encara per determinar) Aquest dia es farà una sessió de presentació dels treballs.

c) **Participació activa a les sessions i avaluació dels informes sobre les lectures obligatòries** (20% de la nota final)

Es considerarà com "NO AVALUABLE" aquell estudiant que no presenti cap o només parcialment algunes de les evidències avaluables.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Pràctiques	30	5	0,2	1, 5, 6
Resenyes d'articles	20	1	0,04	2, 3, 4, 6, 7
Treball (estat de la qüestió)	50	4	0,16	2, 3, 4, 6, 8

Bibliografia

Lectures obligatòries.-

ARANGO, J. (1985), "Las Leyes de las migraciones de G. Ravenstein, cien años después", Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 32, pp. 7-26.

CASTLES, S. (1986), "The guest-worker in western Europe-an obituary", International Migration Review, 4, pp. 761-779.

CASTLES, S. (2009), The age of migration (International population movements in the modern world), Basingstoke, Palgrave-Macmillan (cap. 2 "Theories of migration").

COHEN, A. (1994), "Reflexiones sobre la dinámica reciente de las migraciones mediterráneas y sus determinantes" a B. López García i J. Montabes (eds), El Magreb tras la crisis del Golfo: transformaciones políticas y orden internacional, Granada, Universidad de Granada, pp. 41-60.

COURGEAU, D. (1988), Méthodes de mesure de la mobilité spatiale. Migrations internes, mobilité temporaire, navettes, Paris, Institut National d'Études Démographiques (cap. 1 "Concepts de base" pp. 11-20).

DOMINGO I VALLS, Andreu (2003), "Reiventando España. Migración internacional estrenado el siglo XXI", Papers de Demografia, 219.

HALFACREE, K. (2004), "A utopian imagination in Migration's Terra Incognita? Acknowledging the non-economic worlds of migration decision making", Population, Space and Place, 10, pp. 239-253.

PUGLIESE, E. (1993), "Restructuring of the labour market and the role of Third World migrations in Europe", Environment and Planning D: Society and Space, 5, pp. 497-614.

SASSEN, S. (1993), [La movilidad del trabajo y del capital](#): un estudio sobre la corriente internacional de la inversión y del trabajo, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social (introducció i capítol 1)

Lectures complementàries

Manuais generals

BLANCO, C. (2000), Las migraciones contemporáneas, Madrid, Alianza editorial

BOYLE, Paul; HALFACREE, Keith; ROBINSON, Vaughan (1998), Exploring contemporary migration, Harlow(UK), Longman

BRETELL, C.B.; HOLLIFIELD, J.F. (2008), Migration theory. Talking about disciplines, Nova York, Routledge.

HERRERA CARASSOU, R. (2006), La perspectiva teórica en el estudio de las migraciones, Mèxic, Siglo XXI.

MALGESINI, G.; GIMÉNEZ, C. (2000) Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad, Madrid, Catarata.

RIBAS MATEOS, N. (2004), Una invitación a la sociología de las migraciones, Bellaterra, Edicions Bellaterra.

THUMERELLE, P.J. (1986), Peuples en mouvement. La mobilité spatiale des populations, Paris, ed. CDU et SEDES.

ZANFRINI, L. (2007), Sociologia delle migrazioni, Bari, Laterza.

ZANFRINI, L. (2004), Sociologia della convivenza interetnica, Bari, Laterza.

Manuais de demografia

COURGEAU, D. (1988), Méthodes de mesure de la mobilité spatiale. Migrations internes, mobilité temporaire, navettes, Paris, Institut National d'Études Démographiques.

LIVI BACCI, M. (1993, original italià 1984), Introducción a la demografía, Barcelona, Ariel (capítol 13 "Movilidad y migraciones)

RECAÑO, J. (1994), "Movimientos migratorios" a J. Vinuesa (ed), Demografía. Anàlisis y proyecciones, Madrid, Síntesis, pp. 125-184.

TAPINOS, G. (1988), Elementos de demografía, Madrid, Espasa Calpe (capítol 7 "Migración")

VINUESA, J.; PUGA, D. (2007), Técnicas y ejercicios de demografía, Madrid, INE (capítol 4 "Movimientos migratorios")

Lectures complementàries

Cardelús, J.; Pascual, A. (1979), Movimientos migratorios y organización social, Barcelona, Península.

- Castles, S., Castles, G. (1973), *Immigrant workers and class structure in Western Europe*, Londres, Oxford University Press
- Halfacree, K.; Boyle, P.J. (1993), "The challenge facing migration research: the case for a bibliographical approach", *Progress in Human Geography*, 17(3), pp. 333-348.
- Harris, J.R., Todaro, M. (1970), "Migration, unemployment and development: A two-sector analysis", *American Economic Review*, 60, pp. 126-142
- King, R. (1996), "Migration in a world historical perspective" a J. Van den Broeck, *The economics of labour migration*, Edward Elgar, Cheltenham, pp. 7-75.
- Lee, E.S. (1966), "A theory of migration", *Demography*, 1, pp. 47-57
- Malgesini, G. (comp) (1998), *Cruzando fronteras. Migraciones en el sistema mundial*. Barcelona, Icària.
- Massey, D. (1990a), "The social and economic origins of immigration", *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 510, pp. 60-72
- Massey, D. (1990b), "Social structure, household strategies and the cumulative causation of migration", *Population Index*, 56, pp. 3-26.
- Massey, D. et al (1993), "Theories of international migration: review and appraisal", *Population and Development Review*, pp. 431-436.
- Miles, R. (1986), "Labour migration, racism and capital accumulation in Western Europe since 1945: an overview", *Capital and Class*, pp. 49-85.
- Pennix, R. (2005), "Integration of migrants: economic, social, cultural and political dimensions", a M. Macura et al (eds), *The new demographic regime: Population challenges and policy responses*, United Nations, Economic Commission for Europe, pp. 137-152.
- Piore, M. (1979), *Birds of passage: migrant labor in industrial societies*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Portes, A.; Borocz, J. (1989), "Contemporary immigration: Theoretical perspectives on its determinants and modes of incorporation", *International Migration Review*, 3, pp. 606-630.
- Portes, A. (2012) *Sociología económica de las migraciones internacionales*, Barcelona, Anthropos.
- Potts, L. (1990), *The world labour market: A history of migration*, Londres, Zed Books.
- Reyneri, E. (1985), "Migrations et segmentation du marché de l'emploi", *Congrés International de la IUSSP*.
- Salt, J. (1989), "A comparative overview of international trends and types, 1950-80", *International Migration Review*, 3, pp. 431-456.
- Santillana (1986), "Determinantes económicos de los movimientos migratorios internos" en A. Olano (coord), *Tendencias demográficas y planificación económica*, Madrid, Ministerio de Economía y Hacienda.
- Sassen, S. (1988), *The mobility of labour and capital: a study in international investment and labor flow*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Stark, O, Bloom, D. (1985), "The new economics of labor migration", *American Economic Review*, 75, pp. 173-178.
- Thumerelle, J.P. (1985), "Contribution a la reflexion theorique sur la mobilité spatiale des populations", *Espace, Populations, Sociétés*, 1, pp. 11-17.
- Todaro, M.P. (1969), "A model of labor migration and urban unemployment in less developed countries", *The American Economic Review*, 59, pp. 138-147.

Zelinsky, W. (1971), "The hypothesis of the mobility transition", *The Geographical Review*, 2, pp. 219-249
(Traducció en català: "La hipòtesi sobre la transició de la mobilitat", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 44, pp. 143-173.

Zelinsky, W. (1980), "The impasse in migration theory: a sketch map for potential escapees", a P. Morrison (ed), *Population movements, their forms and functions in urbanization and development*, Lieja, Ordina Ed.

Wood, C.H. (1982) "Equilibrium and Historical-Structural Perspectives on Migration", *International Migration Review*, Vol. 16, No. 2, Special Issue: Theory and Methods in Migration and Ethnic Research